

UREDNIŠTVO ZARJA je v Ljubljani, Kranjska ulica 6, II. (tiskarna I. nadst.) Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nežankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.60, polletna K 10.80, četrtletna K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletna K 26.40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletna K 36.00.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici štev. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 8. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petstotnica 30 vin., pogojen prostor, poslastice in reklame 40 vin. — Inzerate sprejema upravništvo.

Nežankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 547.

V Ljubljani, v četrtek dne 3. aprila 1913.

Leto III.

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in stane naročnina

Za avstro-ogrske kraje:	
celoletna	K 21.60
polletna	10.80
četrtletna	5.40
mesečna	1.80

Za Nemčijo:	
celoletna	K 26.40
polletna	13.20
četrtletna	6.60
mesečna	2.20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vin. v administraciji in tobakarnah:

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravaništvo „Zarje“ v Ljubljani.

Rusija in Rumunija.

Avstrijska diplomacija je resnično pomilovanja vredna. Včasih so hodili v to službo ljudje, katerih lenoba je bila bolj utrujena kakor hrast v zemlji, pa so vedeli, da bodo v diplomatičnem poklicu lahko počivali vse božje dni, ker bo tem manj škode, čim manj bodo delali. Zda se je to prav temeljito izpremenilo; zunanja politika ni za avstrijske diplomate več mehka blazina za sladko spanje po kosilu. To je postal razburljiv poklic, ki preti, da nam uniči v dveh generacijah živce vse naše aristokracije. In kaj bo potem z znanjemo politiko, če ne bo naenkrat nikogar več, ki bi je mogel delati in voditi? Kajti navaden plebejec brez plemenitškega naslova more biti le kje v Ameriki diplomat.

Resnično hudo je, kar se godi zadnje čase. Zlasti grof Berchtold se nam smili v dno duše, in če bi šlo po našem, bi vrgel vso politiko v kot pa bi se odpravil na svoje posestvo, ali pa okrog sveta, ali pa kamorkoli, kjer ga ne bi našel noben konzul, noben ataše in noben poslanik. Če ne bi bilo toliko komike vmes, da se mora človek držati za trebuh, bi lahko rekli: Grof Berchtold je imak velike tragedije. Ali beseda bi bila prevelika. Veliko enostavnejše se to pove, če se pravi: Mož ima proketo smolo!

Prišlo se je pravzaprav že takrat, ko je nastopil dedščina grofa Aehrenthal. O možu, ki ima biti minister za zunanje zadeve, se navadno pričakuje veliko znanja, veliko sposobnosti. Že to je hudo, zakaj če ni človek naravnost blazno zaljubljen sam vase, mora postati melanholičen, ako primerja svoje lastnosti z onimi, ki jih lahko splošno pričakujemo moralni. O gospodu Berchtoldu so pa kar trdili, da jih res ima. Do tistega dneva, ko je bil imenovan na mesto umirajočega Aehrenthal, je Avstrija komaj vedela, da ima med svojimi bučami tako imenitno glavico; komaj je bil minister, so se pa pričeli slavospevi, kakršnih ni znal niti kralj David skladati.

To je bila smola. Mož bi moral delati čudeže kakor vsa lurska jama, da bi mogel opravičiti vse himne in dirambe. Smola je pa še veliko večja, ker ne zna gospod grof delati nobenih čudežev, in ker še marsikaj veliko bolj

enostavnega ne zna. Nemara smatra kdo premestitev gospoda Prochaska z vsemi njegovimi moškimi atributi v Brazilijo za velik uspeh. Mogoče da je kdo ponosen na naš konflikt s Črnogorom. Nam se zde vse te in še nekatere druge reči veliko bolj sorodne blamažam. In nekoliko podobnega občutka morajo že imeti gospodje, ki igrajo v teh komedijah glavne vloge, tudi sami. Zakaj je tako je mogoče razumeti, da narašča njih nervoznost od dejanja do dejanja in je naposled taka, da navidezno že sami ne vedo, kaj da delajo.

Pravkar je zopet vest, ki ne more nič vznemirjati navadnih državljanov in davkoplačevalcev, alarmirala duše naših oficijoznih gospodov; močnejše utripajo diplomatičnih src pa že lahko zbujajo pomisleke tudi v možganih navadnih državljanov, kajti učinki takega utripanja se najpogosteje kažejo v izpraznjenju državljanskih žepov, če ne še v hujšem. Vzrok oficijozne nervoznosti pa je negotova, nepotrjena vest, da namerava Rusija darovati Rumuniji kos Besarabije.

V Peterburgu je zbrana konferenca, ki ima reševati spor med Bolgarsko in Rumunijo. Na Dunaju pa vprašujejo, zakaj da mora ta konferenca zborovati v Peterburgu; čemu je bilo sploh treba sestavljati novo konferenco, ko zboruje že ena v Londonu? Razne časnikarske glavice so spravljale s temi vprašanji vsakovrstne kombinacije v zvezo. Rusija je hotela ločiti Rumunijo od trozeve, Bolgarsko pa še čvrsteje privezati nase, in za to je bil Peterburg seveda najprimernejši prostor.

Če bi bila omenjena vest resnična, bi bila to res šahovska poteza, ki bi se izplačala. Rumunija se hoče povečati, in ker je bila Bolgarska vsled svoje vojne s Turčijo vojaško vezana, je zahtevala od nje kos sveta, ki bi ga bila rada priklopila k svoji zemlji. Bolgarska se tega ni razveselila, prvič ker izguba navadno nikogar ne veseli, drugič pa zato ne, ker je na onem kosu zemlje čedno mesto Silistria s trdnjavo. To je konflikt, o katerem ima razsojati peterburška konferenca. Ako bi se uresničilo, da hoče Rusija oddati Rumuniji kos Besarabije, bi se Rumunija lahko odrekla ozemlju, ki ga zahteva od Bolgarske, ker bi bil teren ob Črnem morju zanj še več vreden. Rusija bi si zavezala Bolgarsko, ker bi ji prihranila žrtve, a zavezala bi si tudi Rumunijo s svojim darilom. Jeza pa bi ostala gospodu Berchtoldu in njegovim pomagačem, ki so se veselile bolgarsko-rumunjskega spora, in bi naenkrat želi vse kaj drugega kot so sejali.

Mogoče da ni na vesti nič resnice. Mogoče da je Rusija bolj egoistična kakor dalekogledna. Toda že možnost take rešitve kaže, kako brez glave dela naša avstrijska diplomacija in kako željalna je naša zunanja politika. Časi res niso taki, da bi mogel človek z razkošjem uživati svoje avstrijanstvo.

Zakon človeškega dela.

I.

»Ako bi čolnici sami od sebe tkali,« je dejal nekoč Aristotel, »bi mojstri ne potrebovali pomočnikov in gospodarji ne svojih sužnjev.«

V resnici: zdrava človeška pamet pravi, da so stroji zato, da oprostijo človeka od siro-

vega fizičnega dela ali da vsaj skrajšajo to delo na najneobhodnejši minimum. Ampak zdrava človeška pamet in kapitalistična resničnost sta dve reči. Veliki filozof je zanemaril neobhoden predpogoj za pravilnost svoje trditve, namreč: ako bi bili oni samotorni čolnici skupna lastnina vseh članov človeške družbe. Zakaj angleški kapitalisti na koncu 18. veka, ki jih je prve v zgodovini doletela sreča, da so razpolagali z mehanskimi statvami, in sicer v zasebni posesti, so se držali povsem drugačne praktične filozofije.

Vsako proizvajalno sredstvo v zasebni lastini je na gotovi razvojni stopnji blagovnega gospodarstva predvsem sredstvo za izkoriščanje tujega dela: čim popolnejše je, tem popolnejše je tudi izkoriščanje. Kaj je kapitalistu mar, da je delavec — pred uvedbo strojev samostojen izdelovalec produkta in zapovednik orodja — degradiran za sužnja, za privrsek stroja. Vzlic temu ustvarja nadvrednost, profit. In sicer še v veliko večji meri nego poprej brez stroja — sam pa tudi s tem, da dela sedaj z vso svojo družino, z ženo in otroki. Brez tega živega prispeva je mrtev tudi najpopolnejši stroj, z njegovo pomočjo — teče brez nehanja. Čim dlje teče in čim manj se ustavlja, temveč proizvaja, tem prej so pokriti stroški zanj, tem manjši je riziko, da prehite novejši in popolnejši iznajdba stroj, preden je tehnično izrabljen.

Tako se delavskemu razredu na Angleškem po uvedbi strojev ni prav nič olajšalo delo, temveč je delavstvo začelo še v hujši jarem. Delovnik se je raztegnil na 16, na 19 in celo na 20 ur. V pohlepni gonji za ceno delovno silo so vpregli kapitalisti povsod, kjer je bilo delo pri stroju zgolj mehansko in ni terjalo prevelikih fizičnih sil, ne le žene, temveč tudi otroke v fabriško tlako za ves božji dan ali za vso noč. Celo triin štiriletnje otroke, ki so jih v ubožnicah kupovali za slepo ceno. Celo umobolnim od rojstva, idiotom niso priznawali. Narobe: za temi so dobičkarji še bolj cvrli, ker so bili še cenejši od drugih. Do smrti so se pehala ta nesrečna bitja v tovarnah, s silo pridrževana, k strojem privezana. »Vse zapreke,« pravi Marx, »šeg in prirode, starosti in spola, dneva in noči so se zrušile. Celo pojem noči in dneva se je izgubil, tako da je angleški sodnik leta 1860 le za uprav talmdistično bistromostjo mogel razglasiti, kaj je dan in kaj je noč. Kapital je slavil svoje orgije.« In stoprav tedaj, ko so se med izstradanimi in izdelanimi, do mozga izsesanimi belimi sužnji začele širiti vsakovrstne bolezni in strahotna umrljivost, ko so blatne in mračne tovarne postajale sementišča gnolobe in nalezljivosti, nevarnost za kapitalistični razred in ko se je jeza delavskih množic z elementarno silo začela pojavljati, šele potem se je nekoliko zrahljalo jermenje te sramotne torture in delovnik se je skril za spoznanje. Posihmal je bilo skoro vsako skrčenje delovnega časa sad samobranilnega boja delavskega razreda.

Seveda so skušali tovarnarji na Angleškem — in pozneje v ostalih deželah — z napovednejšimi sredstvi izbegavati izsiljeni in pravomočno določeni delovni normi. Tem strastneje so se upirali vsakokrat takim normam, ko je šlo za to, da se uvedejo. Ko je bila v letu 1847 vložena v angleškem parlamentu predloga za deseturno delo vsaj za žene in mladoletne delavce, ni po-

znala besnost podjetnikov meja. Uropati jim hočejo ves dobiček — so se drli — pogrnati cene njih izdelkov v višavo, zlomiti njih gospodstvo na svetovnem trgu, uničiti eksport, pokončati industrijo in deželo! Grozili so, da zapro tovarne in da se s svojim kapitalom izselijo. Kajpakda so protestirali tudi njih teoretični strežaji, liberalni nacionalni ekonomski, ki so uzrli v vsakem vmešavanju države v gospodarsko življenje, zlasti v razmerje med kapitalizmom in delom, kalenje lepe in slavne »harmonije« kapitalističnega reda. In ker je želja mati misli, je obšla enega od njih, nekega profesorja Seniorja, znamenita misel, da je črno na belem dokazal, da izvira ves fabrikantov dobiček iz poslednje ure (11 in pol urnega delovnika), ki je bila posvečena smrti. Celo krokodilске solze za usodo delavcev so se prelivale, češ da se vsled skrčenja delovnega časa zmanjša tudi njihov zaslužek.

Vzlic temu je predloga obveljala vsled grozečega političnega in gospodarskega gibanja proletariata in s pomočjo — agrarcev, ki so podpirali zakon iz sebičnih nagibov, da se maščujejo nad industrijskimi kapitalisti zavoljo odprave mastnih žitnih carin.

Kaj se je zgodilo? Kapital in profit podjetnikov se ne le ni skrčil, temveč je rasel in se množil brez prestanka. Tekstilna industrija, ki je bila v prvi vrsti od zakonitega skrčenja delovnika zadeta, ne le da ni propadla, ampak je naravnost zacvetela — vzlic temu, da se je ta reforma izvršila v času, ko se je Anglija obrnila k sistemu proste trgovine in odpravila vse carine na tuje izdelke. Že v teku let štiridesetih se je podvojilo število vreten, poraba sirove pavoje in izvoz pavalnih izdelkov sta se skoro potrojila. In Anglija ne le da ni bila poražena na svetovnem trgu, temveč si je dolgo vrsto let osvojila na njem neomejeno gospodstvo. Zaslužek delavcev pa je povprečno narasel najmanj za 12 odstotkov, v mnogih slučajih celo za 40 odstotkov.

Enaka izkušnja se je pozneje ponovila v vseh deželah, kjer je bilo uvedeno zakonito delavsko varstvo: povsod brezmiselni stok in odpor podjetnikov — in povsod enako ugodne posledice i zanje i za delavstvo i za vso deželo.

Ljubljana in Kranjsko.

— Seja izvrševalnega odbora bo v petek dne 4. t. m. ob 6. zvečer v uredništvu.

— Sedemdeset vinarjev za volake na meji.

Vojno ministrstvo je objavilo račun o zbirki za volake na meji. Zbirka je znesla čedno vsotico 1.206.282 kron, ampak razdelitev je pokazala, da je velikodušna kretnja požrtvovalnih patriotov le smešno uspanje javne vesti in — razočaranje za obdarovance, ki so po velikanskem patriotičnem hrupu pričakovali, da dobe v resnici nekaj tolažbe za svojo trdo usodo. Volaki so dobili 20. decembra za »božično darilo« — sedemdeset vinarjev in 15. februarja še 1 K 46 vinarjev; le četrtna vojakov v »težji službi« je dobila za posladkanje — pet kron. Mnogo komandantov denarja niti razdelilo ni in so le »izboljšali« menažo, česar ni nihče čutil in nemara tudi kontroliral ne. Tako izgleda hrup patriotiranih patriotov v resnici. Pa je bilo toliko kokodakanja in vsak darovalec je mislil, da za-

MAKS WINTER:

Živo srebro.

(Dalje.)

V talilnici.

V talilnici prevzame vodstvo gospoda rudarski svetnik Slavik in nadkomisar Vitoš. Tukaj ne počiva obrat nikdar. Ravno je menjava šihla in opažam, da se, žal, večina delavcev umiva le v umivalnih skledah in da jih gre le prav malo pod prho. Življenje v talilnici je ravno sedaj precej pridušeno. Le najpotrebnejša dela opravljajo. Nadzirajo peči in dopolnjujejo kurivo v penjenici, zgolj dela, pri katerih izpuhiteva para živega srebra. Več tehničnih priprav ovira strupene pline, da ne uhajajo. Vkljub temu je delo v talilnici najnevarnejše v vsem rudniškem obratu. To se vidi že iz tega, da se menjavajo delavci v talilnici vsak mesec. Le profesionalisti, pazniki in nekaj prostovoljcev je trajno zaposlenih v talilnici, dobri dve tretjini vseh delavcev v talilnici se menjavata z delavci v jami. Ti delavci smejo ostajati le štiri tedne nepretrgoma v talilnici, potem odhajajo zopet v jamo, da se »osvežejo« in k večjemu trikrat na leto jih smejo vpoklicati na štiritedensko delo v talilnico. Delavci, ki so stari že petdeset let, sploh ne smejo delati v talilnici. Vkljub tem varnostnim odredbam je zbolelo leta 1912 sedemindeset delavcev na merkurialni bolezni tako močno, da so bili izročeni zdravniški oskrbi. Lahko pa trdim, da je bilo poleg teh še več slučajev lahne obolevnosti, ki jih pa statistika ni zabeležila, in sicer zato ne, ker niso redne (tedenske) zdravniške preiskave in ker delavci prikrivajo lahne slučaje obolevnosti. Zakaj da prikrivajo, to pripoveduje Teleky v svojem delu na 67. strani. 28leten delavec, ki ga je bil preiskal dr. Teleky v avgustu 1910, je imel »precej močne znake merkurialne bolezni. Na zdravniškovo odredbo je moral zaradi oslabe-

losti v aprilu zapustiti delo pri peči, zamudo pa je moral v maju nadomestiti. V avgustu so se mu močno tresle roke in prsti, nalahno pa ves život, v obraz je bil siv in imel je albuminurijo (z vodo je otekala beljakovina). Ker morajo delavci nadomeščati zamujeni delovni čas v talilnici, če lahno obole, to jih ravno odvrača, da se ne zglašajo ob lahni obolevnosti. Prikrivajo bolezen in upajo, da ozdravijo v jami. V tem tiči prav velika nevarnost. Sploh bi moralo biti zdravniško nadziranje širše. Delavci trdijo, da se pri delu v talilnici zmanjšuje njihova telesna teža. Nekateri opazujejo redno svojo težo. Ko nastopijo delo v talilnici, se stehajo na tehnični za rudo in kontrolirajo težo vsak teden. Po njihovih napovedih se zmanjša ob štiritedenskem delu v talilnici telesna teža za 3 do 5 kilogramov. Rudarski svetnik Slavik je pa nasprotno pokazal na zidarijo v talilnici, ki je trajno v talilnici, a se redi. To so nasprotja, ki jih ne razrešijo po edina opazovanja. Uradno izvedeno opazovanje vseh, ki delajo v talilnici, bi pojasnilo lahko pač to zadevo tako, da bi dobili prave zaključke. Trajno zdravniško nadzorstvo vseh delavcev v talilnici, odprava »nadomestne službe«, ki je kar neumljiva navada, in obvezno kopanje po vsaki šihli so zdravstvene zahteve za delo v talilnici, ki se morajo izpolniti in ki se tudi ob dobri volji lahko izpolnijo. Odgovorni organi naj bi le vedno mislili na zaključno sodbo Telekyjevo, ki izdatno izpolnjuje prej povedano: »Med idrijskim prebivalstvom je nenavadno visoko število obolelih in obolevnosti, če tudi izločimo izrecne slučaje merkurialne bolezni; zlasti veliko jih zbolijo za jetiko, bronhialnim katarom, šenom, nevralgijo. Izredno dolga je tudi povprečna doba obolevnosti in visoko število invalidov. Tudi umrljivost delavcev je nenavadno visoka. Zelo visoka je zlasti umrljivost za jetiko,« ki je v Idriji, ležeči med gozdnatim gorovjem, večja nego v Ljubljani. Po uradnih številkah

je »skupna umrljivost aktivnih rudarjev in profesoristov za približno 50 odstotkov višja nego obča umrljivost rudarjev«. Ta dejstva, ki jih Teleky v svojem delu še pomnožuje, zapovedujejo, da je izpolnitev zdravstvenih zahtev nujna potreba. Zdi se mi, da ne manjka volje izboljšati te razmere — pot kaže znanost. Uvidevni voditelji rudnika, dvorni svetnik Billek, pojde to pot. O tem smo skoraj da prepričani.

Pridobivanje živega srebra.

Ves sistem za pridobivanje živega srebra je zgrajen na njegovi najizrazitejši lastnosti, da izpuhiteva. Živo srebro je v chobru spojeno z žveplom. V najraznovrstnejših pečeh zgori žveplo, paro živega srebra prestrežejo in v hladnih cevah se uleže. V peči ostane gluhi kamen, ki je izvrsten material za zasipanje izrpanih jam. Z raznovrstnimi primesmi pomešano parno usedlino ulove pod vodo. To maso, »stup«, iztisnejo in v »kapelo«, ki je v zemlji med dvema stiskalnicama, pritaka čisto živo srebro. Tukaj zajemajo živo srebro in ga napolnijo v železne posode po 34 in pol kilogramov ter ga razpošiljajo. Sedaj pridelajo v Idriji na leto 21 do 22 tisoč železnih posod živega srebra, torej okroglo 7500 metriskih centov. Poleg tega pa pridobivajo tudi živo srebro za predelovanje cinobra. Tudi pri tem delu preži velika nevarnost na delavce, ki so tukaj trajno zaposleni. Ti prostori so neprestano napolnjeni z onim čudnim duhom, ki ostaja od pare. S tem smo v velikih obrisih pri koncu, dasi bi se dalo še marsikaj povedati, če ne bi bilo preko obsega mojega dela. Le še nekaterim socialnim pojavom hočemo posvetiti našo pozornost.

Rudniška stanovanja.

Rudniška stanovanja so slaba, le najnovejša hiša ob cesti v Spodnjo Idrijo, ki leži sredi solčne doline, je dobra. Rudniki ima v Idriji mnogo starih hiš. Stanovanja v njih imajo vsa

vpreg poleg nizke izbe in nizke majhne sobice strašne kuhinje, najstarejšega stavbnega načina, z odprtim ognjiščem, nad katerim je odvod za dim. V neki takšni kuhinji sem videl dve ognjišči. Kuhinjo, kakor je ozka, komaj štiri kvadratne metre meri, uporabljata dve družini. Neka druga rudarska žena mi pokaže črn prostor, brez oken, ki ga razsvetljeva moževa jamska svetilka. Če kuha, je tudi ona v jami. Poleg teh, že več stoletij stoječih hiš, v katerih so stanovanja res zelo ceno (24 do 36 kron na leto), so še posebne rudniške hiše. Taka kolonija je nad talilnico. Postavljena je tja brez vsakega ozira na strani neba, tako da je v koloniji precej brezsolnih in vlažnih prostorov. Prostori so tukaj večji in svetlejši. Stanarina za stanovanje v pritličju je 30 kron, za stanovanje v prvem nadstropju 32 kron in za stanovanje v drugem nadstropju 36 kron na leto. Stanovanja imajo po eno sobo ali dve sobi, kakor je pač velika družina. Kuhinje so tako svetle, da rudarske žene v njih tudi lahko klekajo. Nobena ni brez tega »pripomočka« gospodinjstva. Po 10 vinarjev na uro zaslužijo one, ki so spretno. Če je rudarjevo gospodinjstvo vezano celo na ta borni zaslužek, tedaj se že iz tega razvidi, kako nezadostne da so merze mož. Gospodinjki račun nam bo to dokazal. Sklepna sodba o stanovanjih: Mnogo je še napraviti in prav srečna misel montanskega oddelka v ministrstvu za javna dela bi bila, če bi poslali tovariša iz oddelka za stanovanjske razmere v Idrijo, kjer naj bi preštudiral stanovanjsko mizerijo in izdelal načrte za dobre stanovanjske razmere v Idriji. Tudi to spada k potrebnim zdravstvenim odredbam. Da je vkljub tem nedostatkom veliko povpraševanje za temi stanovanji, ni dokaz za njihovo dobrot; dokazuje le, da je za dvanaeststo delavcev približno dvesto rudniških stanovanj premalo.

(Konec prih.)

služi red ali pa vsaj časten naslov »rešitelja domovine«. Ostalih 500 kron na vojaka pa je ljudstvo z indirektnimi davki plačalo brez vpitja, brez patriotskih kretanj!

— **Predavanje sodruga Ivana Cankarja.** Splošna delavska zveza »Vzajemnost« priredi v soboto 12. t. m. v »Mestnem domu« javno predavanje. Predaval bo sodrug Ivan Cankar o predmetu »Slovenci in Jugoslovanci«. Po predavanju bo diskusija. Vstopnine ne bo, pač pa se bodo pobirali prostovoljni doneski v pokritje stroškov.

— **Predavanje o Marxu.** Danes 3. t. m. ob 8. zvečer predava v društvu »Die Naturfreunde« (restavracija »International« na Resljevi cesti) sodr. J. Petrič v nemškem jeziku o »življenju Karla Marxa in njegovih delih«. Gostje dobrodošli! Predvsem prosimo sodruge, da opozore na to predavanje nemško govoreče tovariše.

— **Z Jesenic.** Minuli teden je »Zarja« prišla nezasišano ravnanje tovarniške prodajalne živil, ki je svojemu odjemalcu-delavcu L. za velikonočne praznike živila ustavila, da je delavec vsled glada obolen. Notico je objavil tudi »Slovenec« in jo zabelil s katoliško lažjo, da je dotični delavec — socialni demokrat, češ: glejte, kako socialni demokratje skrbijo za svoje ljudi. Pobožnemu lažnjivcu, ki je izcvrl ta očvrtek, damo cekin, če razodene, v katerem našem društvu je L. vpisan. Zmerom na vseh shodih pridigamo delavcem, da naj se pridružijo našim organizacijam — politični, strokovni in gospodarski — da bodo zavarovani zoper take nesreče. Naša dolžnost je, da skrbimo za svoje člane, in to dolžnost smo v polni meri vršili. Naša naloga pa ni, da bi podpirali indiferentne ljudi, ki se ogibljuje naših organizacij. — **Dopisnik čveka tudi o nekem »nemčurju«, ki ima za nas polno medenih besed;** ampak prav tisti »nemčur« nam v »Slov. Narodni« in tudi osebno očita, da se pajdašimo z župnikom, kar je le dokaz, da smo obema trn v peti. Črne farizeje bi pa le opomnili na to-le: Kdo pa je pri državnozbornih volitvah leta 1907 tako vneto agitiral za Pogačnika in v klerikalnem delavskem domu priporočal delavstvu klerikalno strokovno društvo? Ali vam je opešal spomin?

— **Kar poskusimo!** (Dopis s Save.) Naš trebušni kaplan Kogej je zadnjo nedeljo zopet razgrajal na prižnici in ljudje so se bali, da ga sveta jeza vrže s prižnice. Z rokami je udrihal po nedolžni prižnici in z besedami po tih »brezverskih rdečkarjih«; med drugim je dejal: cerkve podo, duhovnike odpravijo in potem boste videli, kaj bo! Cerkev sicer ne mislimo podreti, ampak: gospod kaplan, poskusimo tole: Poidite vsi trije tonzuriranci od nas! Ne za zmerom! Samo za poskušnjo, recimo: za eno, dve leti! Če se pokaže, da bo manj zdražbe in prepira, da se bo bolje godilo našim dušam in žepom, se pomenimo potem naprej. Torej poskusimo! Ali velja, g. Kogej?

— **Kranjska podružnica »Vzajemnosti«** vabi vse člane k mesečnemu sestanku v nedeljo 6. aprila. Ker so važne zadeve na dnevnem redu, naj se vsi člani polnoštevilno udeležijo sestanka. Tudi naj prinese vsak svojo legitimacijo s seboj. — **Odbor.**

— **Dramatično društvo v Ljubljani** ima dne 18. t. m. ob pol 9. zvečer svoj redni občni zbor v restavraciji pri »Zlatorogu«. Dnevni red je običajni.

— **C. kr. policijsko ravateljstvo** oskrbuje od 1. aprila dalje vse zlagavanje ljubljanskega prebivalstva in došlih tujcev. C. kr. policijsko ravateljstvo je na Bleiweisovi cesti 22. Ravno tja se morajo nanašati vse društvene zadeve. Tudi navedena izpričevala, potne liste in potne izkaznice, orožne liste in spremnice za dobavo oziroma odpošiljatev razstreliva in orožja izdaja poslej c. kr. policijsko ravateljstvo.

— **Umrli so v Ljubljani:** Milica Zupančič, rejnika, 4 mesece. — Jospina Jerman, zasebnica, 51 let. — Anton Pucelj, čevljar, 77 let. — Franc Hiti, gozdni čuvaj, 80 let.

— **Avtomobilska zveza med Škofjo Loko in Ziri.** Dne 25. marca je prišel voziti prvi avtomobil od postaje Škofja Loka čez Poljansko dolino do Zirov. Voznja od kolodvora na Trati do Zirov stane 3 K za osebo. Avtomobil je prostoren ter služi osebnemu in tovarnemu prometu. Za enkrat oskrbuje promet trdnika avtomobilov, kasneje preide v režijo posebne družbe.

— **Najdena utopljena.** V torek so v Mostah iz Ljubljane potegnili neznano žensko srednje starosti, katera, kakor je soditi po obleki, pripada delavskemu sloju.

— **Zahvala.** Tem potom se zahvaljujem vsem darovalcem, uslužbenecem državne železnice, ki so prispevali k podpori 85 K 27. vinarjev, ki je bila nabrana potom nabiralne pole. Vso sem dobil kot podporo v bolezni in se vsem še enkrat srčno zahvaljujem. Jožef Blatnik, premikač na državni železnici.

— **Ne dajte otrokom orožja!** V torek popoldne je na Emonski cesti 15 let stari sin uradnika N. Černe s flobertovko streljal vrabce. Pri tem je na napačno meril, kajti v oko je ustreliš 8 let starega sinčka hišnika »Narodnega doma« Franceta Plečnikarja ter ga oslepil.

— **Od zgradbe belokranjske železnice.** Od dne 22. do 26. marca je bilo v črnomaljskem okraju vlomljeno v Lončaričevo skladišče za razstrelivo ter ukradenih pet zavojev razstrelilnih kopic, 2500 komadov po številu. Vlom so bržkone izvršili tam zaposleni delavci. — V istem kraju je nameraval delavec Vincencij Murovec, rojen 1885, leta v Lokovcu pri Kanalu, nad neko gospodini izvršiti hudodelstvo posilstva, potem pa je pobeignil. Orožništvo tatove kakor tudi Murovca zasleduje.

— **Kinematograf »Ideal«.** Nihče naj ne zamudi senzacijski kriminalni roman »Železna roka« ali »Beg iz Bagna«, kakor tudi izborni in velekomični Maks Linder-film »Jokej iz Ljubljane«. V petek: »Ljudje med ljudmi«, drugi del, velika senzacija. V soboto: »Ohlegovanje Odrina«, najboljši dosegljivi vojni filmov.

— **Ildrija.** C. kr. rudniški erar ima v Ildriji precej svojih hiš, v katerih stanujejo delavci in rudni-

ški pazniki. V vsaki taki hiši je pooblaščen eden izmed stanovančev za hišnega upravitelja. To čast imajo po večini pazniki. Da stanovančevci delavci nimajo v taki hiši, kjer gospodarji kak klečaplazen priganjač, preveč prijetno, to si lahko mislimo. Vendar pa posebno eden zasluži, da ga predstavimo javnosti. Jožko Ferjančič, ki stanuje v hiši št. 409 na Brusorju. Ta možakar, ki je komaj svojih par ur doma, drugače pa v gostilni ali pa v službi, izroča baje v svoji odsotnosti gospodarstvo nad svojimi sstanovančevci svoji ženi, da skrbi za red. Ko pride Jožko domu, ga žena nahruši, da jo stanovančevci ne spoštujejo in hajdi h gospodu svetniku Slaviku se pritožiti. Čez par dni že dobi ena ali tudi več strank sodnijsko odpoved stanovanja. Žena Jožkota je potem za nekaj časa zadovoljna, dokler ne dobi drugih žrtev, rekoč: Kdor se meni zameri, se zameri moji družini in vsem tistim, ki hodijo k meni. Sedaj pa šalo na stran. Delavci pri tem trpimo. In tega mora biti enkrat konec. Ferjančič nas je že celo vrsto s pomočjo svoje žene spravil iz hiše, v kateri stanuje. Sedaj je pa celo na cesti postavil starega, poštenege in mirnega delavca Filipa Kustrina, ki je služil erarju 38 let in ima družino. Mož ni bil niti zaslišan ali obveščen, zakaj je dobil sodnijsko odpoved. Delavci zahtevamo, da se ta krivica poravnava. Drugače bomo Ferjančiča ne le erarju, ampak vsej javnosti v taki luči pokazali, da bo erar prisiljen poseči vmes.

— **Podružnica »Unije« avstrijskih rudarjev v Ildriji** je imela svoj redni letni občni zbor dne 19. marca t. l. ob 9. dopoldne v društvenih prostorih v Ildriji. Načelnik podružnice sodrug Tomaž Brus je otvoril zbor ob določeni uri s primernim pozdravom. Nato je poročal tajnik sodr. Fran Medvedič: Društveni odbor je imel v letu 1912 11 rednih mesečnih sej. Dalje je sklical 4 javne, 9 zaupnih shodov ter 26 društvenih diskusij. Odbor je sestavil več peticij na c. kr. rudniško ravateljstvo, rudarsko drugo, »Unijo« rudarjev in na zvezo socialno demokratičnih državnih poslancev. Dalje je odbor uprizoril igro »Jernej Turazer«. Nato je poročal blagajnik sodr. Franc Peternel: Podružnica je imela v letu 1912 208 rednih članov, ki niso čez 4 tedne s prispevki zaostali, 137 pa nerednih, kateri niso v smislu opravilnika svoje dolžnosti storili, skupaj torej 345 članov. Dohodkov je imela podružnica: Poslano na »Unijo« K 1324.48, v izkazilih bolnišnic K 272, za domačo upravo K 636.11, naklade blagajniku, pripoznane od »Unije« K 69.01. Skupaj K 2301.60. Izdatkov pa: Časopisje in drugo K 436.96, popravilo knjig K 57.27, sluga K 137, skupaj K 631.23. Knjižničar sodr. Valentin Rupnik poroča: knjižnica ima 315 porabnih knjig. Izposojenih je bilo v letu 1912 967 knjig, čez tristo pa je knjig, katere so več ali manj pokvarjene. Revizor sodr. Ivan Straus poroča, da so se knjige in računi med letom vsak mesec pregledali in da so bili vselaj v redu. Predlaga odvezo odboru. Predlog je bil soglasno sprejet. V odbor so bili izvoljeni sledeči: za načelnika sodr. Leopold Alič in Martin Liker, za tajnika sodr. Ivan Medvedič in Ivan Gantar, za blagajnika sodr. Franc Peternel in Leopold Baloh, za knjižničarja sodr. Tomaž Brus in Franc Franko, za odbornika sodr. Val. Rupnik, za revizorje pa: sodr. Ivan Straus, Anton Podobnik in Ant. Krašnja. Sodr. Straus je nato konstatiral, da je podružnica v letu 1912 napredovala in dal za bodoče delovanje novemu odboru več primerih nasvetov. Knjižničar sodr. Val. Rupnik je apeliral na člane, naj na knjige bolj pazijo. Končno je bilo sklenjeno na predlog sodruga T. Brusa, da se nabavi več knjig in da se stare dajo knjigovezu v popravilo. Od vsakega člana, ki bo knjige poškodoval, se bo izterjala primerna odškodnina. Nato je predsednik občni zbor ob 11. dopoldne zaključil.

— **Delavstvu c. kr. eraričnega rudnika v Ildriji v pomoč.** Glede na zadnje izplačilo delavskih plač za drugo polovico meseca marca, pri kateremu so se delavstvu odtegnile večje svote, se delavstvu sledeče naznanja: Na več občnih zborih delegatov bratovske skladnice so delegati zahtevali, da se namesto vsa-cih 5 let odmerjajo provizije na vsako leto. Ministrstvo za javna dela je že leta 1912, ta predlog potrdilo, da se za provizije šteje vsako posamezno leto in sicer začasno, dokler se §§ 34., 35., 76. in 77. provizijske blagajne ne izpremenijo. Na podlagi tega potrdila je bilo potrebno zvišati tudi prispevke; povški znašajo 10% del od 3% dosedanjega vplačevanja doneskov za poročene in 6% za neporočene delavce. Ker so ti povški provizije stopili v veljavo že v letu 1912., so se torej naknadno ti odstotki tudi za nazaj delavcem naenkrat odtegnili. Odslej naprej pa se bode odtegovalo mesečno okroglo 15 h na člana. Ker je bilo delavstvo nad odtegnitvijo ogorčeno in so nekateri hujskali, češ, da je on to zakrivil, je treba pojasniti, da odbor ni bil obveščen, da se bode vse naenkrat odtegnilo. Sploh pade krivda, da se delavci razburjajo, na erar, ker v tako važnih zadevah naprej ljudi ne obvesti. Upamo, da bo delavstvo spoznalo dobroto, za katero so se delavski zastopniki morali več let poganjati, kajti to ne znači samo povišbe pokojnin, ampak tudi to, da noben delavec, ki gre v pokoj na primer z 32 leti in 7 meseci, ne bode prikrajšan za 2 leti in 5 mesecev kot doslej.

— **Zahvala.** Podpisani se slavnemu občinstvu tem potom prisrčno zahvaljujemo za sprejemstvo našega soproga, očeta in strica k zadnjemu počitku. Posebno pa slavnim društvom: Podružnici »Unije«, »Splošni mladinski zvezi« in veterancem, ki so z godbo in venci spremili pokojnika do groba. — V Ildriji, dne 1. aprila 1913. Zaljučoča rodbina Poženel.

— **Poslanec od fare.** Gostinčar je v nedeljo dne 30. marca zopet delil pašnike in gozdno suhljad med svoje poslušalce pri Didču. Kot poslanec hodi s to robo že več let v Ildrijo in Kanomlje. O prostem ribjem lovu menda ne pripoveduje več tako navdušeno, odkar je bil na njegove besede baje neki revež iz Kanomlje zaprt, ker je mislil, da je res dovo-

ljen rime loviti. O pokojninah in zakaj se je delavcem toliko odtegnilo, ni Gostinčar vedel pojasniti, ampak je poslušal, kako so vsi povprek zabavljali čez odbor bratovske skladnice, češ ta je kriv, da so nam toliko »abugali«. Pa naj bo, so si mislili, nas je na shodu malo, smo lahko zadovoljni, da nas poslanec počasti. Še bolj pa nas veseli, da slišimo par zabavljic čez socialne demokrate. Pa bo še kdo rekel, da ni Gostinčar izboljšal plač in pokojnin, za katere hodi v Ildrijo po informacije. V Ildriji o gozdnih pašnikih govoriti, pomeni isto kot na Jelenku bilard igrati. Da bi le kdo zopet ne padel na take besede v »špekhamro«.

Stajersko.

— **Slovensko gledališče v Mariboru.** Naša gledališka sezona se bliža koncu. Upriporite se še dve igri, in sicer 6. aprila ob pol 8. zvečer ruska ljudska igra »Naš župnik gospod Jakob« in 20. aprila »Rokovnjači«. Dramatično društvo upa, da bo s tema igrami zadovoljilo občinstvo in da bo poset vsaj toliko poveljen, da mu ne bo treba zaključiti sezone z izgubo, kakor doslej že dve leti.

— **Defraudacija pri posojilnici v Laškem trgu.** Poneverjenje pri posojilnici in hranilnici preti uničiti precej eksistenc. Višina poneverjene vsote še ni popolnoma znana. Pri posojilnici je izdanih 245 deležev po 50 K, ki so last 56 oseb in pa 300 deležev po 10 K. Število oškodovanih oseb je torej 356. Približno ravno toliko je pa vlagatelj, ki zahtevajo sedaj izplačilo svojih vlog. Vsega skupaj je bilo vloženih 700.000 K, od te vsote je pa v blagajni le 270.000 kron, ki so izposojene na posestva in bodo sedaj seveda odpovedana. Defraudirana vsota pa presega 445.000 K. Doslej so prišli na sled defraudacij 8000 K iz leta 1906 in 4000 K iz leta 1907, največja defraudacija pa je bila še leta 1884. Takrat je prišel v konkurz pivovarinar Larišin. Posojilnica je izgubila tedaj 76.000 K. Čeprav je vključena izguba le s 24.000 K. Pri odmeri obresti in obrestnih obrestih je zlasti velika defraudacija. Za pokritje defraudacije pa ima posojilnica: rezervni sklad 30.000 K, posebne rezerve 12.000 K, vrednost posojila 15.000 kron in Drolceva zapuščina je vredna 40.000 kron, vsega skupaj torej 97.000 K.

— **Žrtve lahkovernosti.** 28. marca je aretirala policija v celjski okolici ciganki Ano in Marijo Brandner, ki sta osleparili in okradli precej kmetijskih ljudi in jim pripovedovali, da vešta za velik zaklad, ki ga pa ne moreta dobiti prej, dokler nimata na razpolago večje vsote denarja. Kjer sta dobili denar, tam ju niso seveda nikdar več videli. Drugim sta zopet pripovedovali, da ječe njihovi sorodniki v vica, da so videli v sanjah enega od teh sorodnikov, ki ju je prosil, naj pregovorita sorodnike, da naj ti dajo cigankama večjo vsoto denarja za ubogo dušo. Denar da bodete ciganki uporabili za olajšanje trpljenja nesrečnih duš v vica, ker znata čarati. Da so jima ljudje še bolj verjeli, sta kazali pismo, ki ga je napisala uboga trpeča duša v vica. Na ta način sta izvabili od enega samega kmeta na Zgornjem Stajerskem 2600 K. Ciganki so izročili celjskemu okrožnemu sodišču.

— **Požigalka.** Iz Slovenske Bistrice poročajo: Posesnica Jospina Vedenikova iz Vojtinje je prodala pred nekaj dnevi svoje posestvo. Potem je pa hotela kupčijo zopet razdreti. Ker se jej pa to ni posrečilo, je zažgala prodano posestvo. Škoda znaša 3300 K. Požigalko so takoj aretirali. Pri zaslišanju so pa dognali, da je umobolna.

Koroško.

— **Samomor vojaka.** Iz Celovca poročajo: V pondeljek zvečer je prišel v gostilno »Zur Lokomotive« lovec Ludovik Dombo od 19. lovskega bataljona, ki se je vračal z dopusta, ki ga je preživel v Budimpešti. Na dopustu je ostal dlje, kakor pa je imel dovoljenje. V gostilni je primešal pijači fosforno kislino in si z britvijo prerezal žile na roki. Težko ranjenega so prepeljali v garnizijsko bolnišnico.

— **Strašna smrt.** 63letna Marija Lesjakova, ki je služila v mlinu pri Schmutzerju v Galiciji, je šla 27. marca skozi mlin. Pri tem jo je zgrabilo železno kolo in jo tako zmečkal, da je bila takoj mrtva.

Goriško.

— **Nabrežina.** V nedeljo dne 6. t. m. ob 3. popoldan se vrši v prostorih gostilne pri Rusbachu (blizu postaje) občni zbor društva »Vzajemnost« v Nabrežini. Dnevni red: Poročilo odbora; izvolitev novega odbora in raznoterosti. Občni zbor je izredne važnosti. Razmere na Goriškem zahtevajo, da organizacije in sodruzi izvršijo naloženo jim nalogo v popolni meri. V Nabrežini in na Krasu je zdaj moment ugoden za agitacijo in izobrazbo. To delo bo mogoče uspešno izvršiti potem dobro poslujočega društva »Vzajemnost«. Na občnem zboru se bo razpravljalo in sklepalo o važnih nasvetih in predlogih. Sodrugi in sodružice naj se v čim večjem številu udeležijo važnega občnega zbora.

— **Izpred goriške porote.** V pondeljek so se pričele v Gorici porotne obravnave. Prvi je prišel na vrsto poljski čuvaj Arnold Zanutel, ker je oskrnil še ne 14letno dekle Hermine Furlanovo, ki je imela z njim tudi otroka. Zanutel je čin priznal, trdi pa, da je dekle močno in da je bil trdno uverjen, da je že 15 let staro. Porotniki so vprašanje glede oskrumbe s sedmimi glasovi zanikali, nakar je bil Zanutel oproščen.

Trst.

— **Proslava Karla Marxa** ob tridesetletnici njegove smrti, ki jo je priredil naš »Ljudski oder«, je uspeła najlepše. Predaval je sodrug dr. H. Tuma. Karl Marx se je rodil v Tre-

virju leta 1818. Umrli je 14. marca 1883. 14. marca t. l. je poteklo torej 30 let, odkar so položili k večnemu počitku velikega socialističnega misleca in ustanovitelja delavske internacionale. Bil je nemškega rodu. Po njegovi smrti so pisali nemški listi, da je umrl največji punter. Nemški učenjaki so pa dejali, da je izginil z njim tudi njegov nauk. Danes, po tridesetih letih njegove smrti, ga proslavlja ves svet in mu razen proletariata priznavajo tudi učenjaki dolžni tribut časti in spoštovanja. Deško dobo je preživel v letih, ko je vladala po vsej Evropi reakcija in ni bilo nikjer opoziti političnega življenja. Oče ga je hotel imeti za odvjetnika. Kmalu pa se je posvetil žurnalistiki. Urejeval je »Rheinische Zeitung« in se bavil močno s filozofijo. Prvotno je bil pristav Heglove filozofije; kmalu je opustil to teorijo in postal pristav materialistične teorije. »Rheinische Zeitung« je bila kmalu suspendirana od vlade in Marx je odpotoval v Pariz v prognanstvo. Progna tudi iz Pariza se je preselil v London, kjer se je z neumorno vnemo lotil žurnalistike in publiciral dolgo vrsto političnih in filozofičnih spisov. V Parizu se je seznanil z Engelson in v tej duševni zvezi se je rodila popolna in dovršena socialistična teorija. Ko se je nahajal v taki bedi, da so mu otroci glad, skoro umrli in so mu zarubili prazno zibelko, je izdal knjigo o politični ekonomiji. Z Engelson skupno sta izdala »Komunistični manifest« leta 1848. Njegovo glavno delo je »Kapital«, ki je pač največja kritika sedanjega družabnega sistema. Od »Kapitala« je izdal samo dve knjigi, dočim je dokončal tretjo njegov prijatelj Engels. V Londonu je ustanovil »Internationalo«. Pod mogočnimi vtisi njegovih del se je zbudil proletariati. Marx je prišel v socializem po znanstveni poti. Deviza mu je bila, da mora znanost vplivati na življenje, da mora vedno ustvariti gibanje in življenje. Temu je ostal dosleden in ustvaril resnično in močno gibanje proletariata, ki koraka zmagovito in z velikimi koraki v bodočnost po poti, katero mu je začrtal Karl Marx. — Za lepo predavanje katerega na tako tesnem prostoru ni mogoče reproducirati, je mnogoštevilno občinstvo predavatelja nagradilo z viharim aplavzom.

— **Poskušen samomor.** V nedeljo ob 3. popoldne se je vrkla pod vlak poleg postaje pri Sv. Ani v Trstu 21letna Gizela L. Vlak jo je pahnil v stran in ji prerezal z enim kolesom desno nogo pod kolenom. Odpeljali so jo z vlakom na postajo državne železnice v Trst in od tam v bolnišnico, kjer se jo operirali. Nesrečnica se nahaja še vedno v smrtni nevarnosti. Vzrok poskušene samomora je nesrečna ljubezen.

Vestnik organizacij.

— **Odborva seja** podružnice lesnih delavcev bo v sredo 3. t. m. točno ob 6. zvečer v društvenem lokalu. Poln udeležba potrebna! — **Babšek.**

— **Šišenska podružnica »Vzajemnosti«** naznanja, da priredi v nedeljo, dne 1. junija — v slučaju slabega vremena 8. junija — veliko vrtno veselico v korist svoje knjižnice, ter prosil vse sodružne organizacije, da na ta dan ne pri-
— **Knjižnica šišenske podružnice »Vzajemnosti«** se sredi aprila odpro. Knjige so že pri knjigovezu, potrebne tiskovine so tudi gotove. Želja šišenskih sodrugov se kmalu izpolni, imeli bomo knjižnico izbranih leposlovnih knjig. Ob tej priliki opozarjamo člane, da agitirajo med svojimi znanci in prijatelji za pristop k podružnici, čim več članov bo imela, tem več koristi bo lahko nudila svojim članom.

— **Odbor kovinarjev** ima v četrtek ob 8. zvečer sejo v društvenih prostorih v Selenburgovi ulici.
— **Močanska podružnica »Vzajemnosti«** ima sejo v sredo 3. aprila ob 8. zvečer v gostilni pri Dimu.
— **Sportni odsek »Vzajemnosti«** poziva vse svoje člane polnoštevilno udeležiti veležnega sestavka, ki bo v soboto 5. aprila v društvenih prostorih, Selenburgova ulica 6.

Socialno politični pregled.

— **Načrt za zgradbo železnice na Kitajskem.** Da bo angleški kapital izkoristil gospodarski položaj nove Kitajske je bilo pričakovati. Akcijske družbe na Angleškem hočejo čimveč, pa tudi čim hitreje izkoristiti ugodni moment v vzhodni Aziji. Podjetja tujih kapitalistov se množijo. Denarni zavodi se pečajo v izvedbo načrtov, ki jim bodo doprinesli ogromne profite. V zadnjem času so se vršile pravne glede zgradbe železnice po vseh večjih krajih Kitajske. Vlada je sedaj pooblastila predsednika nove kitajske republike, da nadaljuje pogajanja v Londonu in sklene pogodbo. Za zgradbo nove železnice bodo potrebne večje rudniške koncesije. Zgradba bo zahtevala več milijard. Za izdelanje načrta se je pred meseci sešla korporacija kitajskih železniških družb. Načrt ne bo mnogo izpremenjen. Železnica bo obsegala 96.000 kilometrov proge; zgrajena bo v 10 letih. Na izvršitev velikega načrta ne bodo vplivali politični ozir. Velikosti in pomena načrta najbrže Kitajci sami ne pojmujejo zadostno. Mnogi dvomijo, da bi se dalo načrt popolnoma izvesti. Sunjatsen pobija dvom, sklicujoč se na Ameriko, ki je zgradila od leta 1881 do 1890 60.000 milj železniške proge, vključno temu, da ni bilo tam na razpolago toliko pomožnih sredstev, delavcev itd. kakor jih je na Kitajskem. Zgradba bo stala 12.500 milijonov mark. To je brezdvomno ogromna vsota. Ali brezpomembna je ta vsota, napram koristi moderne velike železnice za gospodarski razvoj na Kitajskem.

— **Avstrijski državni dolg.** Avstrijski državni dolg je od leta 1862 pa do 1912 narasla za okroglih 7460 milijonov kron. Leta 1862 je znašal 1912 milijonov, pretečeno leto pa 12.37 milijonov kron. Obresti so v teh letih narasle od 220 na 488 milijonov kron. Pred 50 leti je plačeval posamezen državljan 256 kron državnega davka; sedaj plačuje letno 429 kron. Priljubljenost je v tej dobi narasla za 50 odstotkov. Državni dolg se je pa pomnožil za okroglih 15 odstotkov. Davki so narasli za 207 kron. Zdal se pripravljajo novi dolgovi in nova davčna bremenja. Le zastradati ljudstvo in zadovoljiti državno znajo naši modri ministri.

eene jaje v zadnjem času tako privlači, da je ve-
ljalo tucat jaje nad dve kroni. V hladilnicah pa
je imel trst 700 milijonov jaje. Nesramni tru-
stovci so čakali, da bodo prodajali jajca lahko
še dražje. Ali sedaj je nastopila zveza gospo-
din in pričela nakupovati jajca v velikih mno-
žinah. Zveza gospodin je prodajala na trgu
tucat jaje za 1 K 20 vinarjev. Trustovci so bili
poraženi; če niso hoteli, da jim obleži onih 700
milijonov jaje v hladilnici, so morali prodajati
jajca za polovično ceno.

* **Katoliški duhovnik — deiravdant.** Z Du-
naja poročajo: Državno pravdnštvo je dobilo
zadnje dni več ovadbe zoper patra Lukaskie-
wicza, ki je bil oskrbnik »Poljske hiše« na Du-
naju in tajnik »Poljske šolske matice«. Katoli-
ški poštenjak je ogojčal od leta 1907 do 1913
oba zavoda za 30.000 K.

* **Iz maščevanja.** V Brandeisu na Češkem
je bila uslužbena pri svojem stricu trgovcu Va-
clavu Jandi 37letna Helena Richterjeva. Imela
je ljubavno razmerje s 23letnim Rudolfom Wol-
fom, ki je korporal pri dragoncih. Stric je več-
krat prigovarjal Richterjevi, da naj razdere raz-
merje. Tega pa ni hotela storiti in zato ji je
Janda odpovedal službo. Richterjeva je šla nato
k svojemu ljubimcu in mu povedala, da ji je
stric odpovedal službo. Wolf je takoj nato prišel
k Jandi, se pričel z njo prepirati in končno
vzel kuhinjski nož ter besen zbadał z njim v
Jando. Zabolal je petnajstkrat. Janda je bil
takoj mrtev. Morilec se je sam javil.

* **Koliko ladij se pogubi v enem letu.** Po
statistiki »Burcan Veritas« se je leta
1912, kolikor je do sedaj dognano, 838 morskich
ladij popolnoma pogubilo, in sicer 510 jader-
nic s 216.177 čistih ton in 328 parnikov s 612.450
kosmatih ton blaga. Med njim je bilo 39 nem-
ških: 20 parnikov in 19 jadernic. Potem še kaže
statistika 5798 ladij, ki so bile poškodovane
vseled raznih nezdod, kot požar, naseda, koli-
zije itd. Med temi poškodovanimi ladjami je
607 nemških.

* **Avstroogrsko prebivalstvo po stanovih.**
Zadnje ljudsko štetje dokazuje, da v naši mon-
arhiji še vedno prevladuje kmečki stan; dve pe-
tini vsega prebivalstva se preživlja s kmetij-
stvom in gozdarstvom. V poljedelstvu, vrtnar-
stvu, ribarstvu in gozdarstvu je zaposlenih
30.100.000 oseb, v industriji pa 8.410.000; dalje:
v trgovini, prometu in zavarovalništvu
3.316.000, v rudarstvu in fužinarstvu 742.500,
stavbeni obrti 940.000 in v domačem gospodar-
stvu 1.138.500 oseb. Uradnikov, učiteljev, du-
hovnikov in umirovljencev je 3.060.000, brez
policia 1.249.000 oseb.

* **Po 14. letih odkrit roparski umor.** 5. sep-
tembra 1899, pred 14 leti, je bil dunajski tvr-
niški ravatelj dr. Albert Waldmann smrtno
ranjen na poti na Judenberg-planino na Salce-
burškem. Prenesli so Waldmanna, ki se ni več
zavedel, v bolnišnico, kjer je kmalu nato umrl.
Pri raztelesenju so dognali, da je bil z dvema
revolverskima kroglicama ustreljen. Sodili so,
da ga je po nesreči zadel kak lovec. Po 14. letih
se je pa Waldmannova smrt na nepričakovan
način pojasnila. Šlo je namreč za roparski umor
in oblasti morilec že zasledujejo. Na smrtni po-
steli je namreč neki sokrivec priznal zločin.
Morilec so člani solnograških rodbin, ki žive v
dobrih razmerah. Glavni zločinec je večkratni
hišni posestnik, ki uživa velik ugled. Umorjeni
Waldmann je nosil s seboj, ko so ga usmrtili,
80.000 K, pri njem so pa dobili le nekaj sto kron.
Na smrtni posteli je skesan zločinec še priznal,
da je s zločinci oropal v neki solnograški cer-
kvi iz Marijine krone dragoceno kamenje, ki so
ga s ponarejenimi kameni nadomestili.

Občinske volitve v Trstu.

Reklamirajte pravočasno!

Da olajša kontrolo volilnih imenikov, je
naša stranka otvorila sledeče reklamacijske
urade:

V mestu:

I. V ulici Pozzo bianco št. 9 (v po-
slopu zdravniške postaje okrajne bolniške bla-
gajne).

II. V gostilni »International« v ulici
Boccaccio 2. l.

III. V kavarni Union, ulica Caserma
št. 9.

IV. V prostorih zveze občinskih uslužben-
cev v ulici Stadion št. 20.

V. V gostilni »Al Tram elettrico« v ulici
Giulia št. 56.

VI. V »Delavskem domu«, ulica Madon-
nina 15, pritrilje.

VII. V društveni gostilni v ul. dell'Eremo
št. 124.

VIII. V prostorih poleg zdravniške postaje
okrajne bolniške blagajne, ulica dell'Istria
št. 602.

IX. V gostilni »Alla città di Klagenfurt« v
Androna sv. Eufemija, vogal ulice Pro-
montorio.

X. V gostilni »International« v ulici Gian
Rinaldo Carli 10.

V okolici:

Skedenj: V prostorih »Delavskega iz-
obraževalnega društva« nad skladiščem »De-
lavskih konsumnih zadrug«.

Sv. M. Magdalena spodnja: V prostori-
h »Delavskega izobraževalnega društva« pri
Lukčiču št. 1062.

Sv. M. Magdalena zgornja: V prostori-
h »Delavskega izobraževalnega društva« (go-
stilna Alla Vittoria).

Rocol zgornji: V gostilni »Jura« na
Loven.

Rocol spodnji: V gostilni »All-Orchi-
dea«.

Sv. Ivan: 1. V gostilni »Pri Cecu« v ulici
S. Cilino. 2. V gostilni »Al Boschetto« v ulici
Giulia.

Vrdeca: V gostilni »Pri Marjeti« v uli-
ci dello Scoglio.

Kolonja: V gostilni novega gospodar-
skega društva.

V Sv. Križu: V prostorih podružnice
»Ljudskega odra«.

Kontovelj: V prostorih »Delavskega
izobraževalnega društva«.

Rojan: V gostilni pri Kranju in v go-
stilni »Al Dodici Moreri«.

Greta: V prostorih delavskega izobraže-
valnega društva (Društvena gostilna).

Barkovlje: V gostilni Stare (po do-
mače »Bužič«) na zgornji cesti.

V naslednjih dneh se odpre reklamacijski
uradi še v Opčinah in Trebčah. — Vsi
ti uradi so na razpolago volilecem vsak dan od
7. do 9. ure zvečer, v nedeljah pa ves dan.

Volilecem priporočamo, naj se vsi prepi-
šajo v imenovanih volilnih uradih, ako so
vpisani v volilne imenike.

Glavni volilni in reklamacijski urad se na-
haja v »Delavskem domu«, ulica Madonna 15.

KDO IMA VOLILNO PRAVICO?

Volilno pravico v IV. mestnem in II. okoli-
čanskem volilnem razredu ima, kdor

1. je avstrijski državljan;
2. je dovršil do 3. marca t. l. 24 let;
3. je bival do 3. marca t. l. najmanj tri leta
v tržaški občini, bodisi v mestu ali okolici.

Kdor ustreza navedenim zahtevam, ima
volilno pravico; ako ni vpisan v volilnem ime-
niku, mora reklamirati in s potrebnimi listina-
mi dokazati, da je do 3. marca t. l. dopolnil
24. leto, da je bival do 3. marca najmanj tri
leta v občini. Kdor reklamira, mora torej pri-
nesti v naše reklamacijske urade vojaško knji-
žico. Kdor ni bil vojak, pa naj prinese domov-
nico, krstni list ali matični izpisek. — Delavske
knjižice so veljavne le tedaj, ako jih je izdalo
županstvo, v katero je dotičnik pristojen.
Vsem, ki reklamirajo, priporočamo, naj po-
skrbe za eden naštetih dokumentov. Delavsko
knjižico je prinesiti le tedaj, ako nima dotičnik
na razpolago nobenega drugega dokumenta.

Potrdilo o triletnem bivanju v tržaški ob-
čini pa izdaja policija. V onih krajih okolice,
ki ne spadajo več v področje policije, pa orož-
ništvo.

V III. mestnem in I. okoličanskem volilnem
razredu pa imajo volilno pravico vsi oni, ki
plačujejo najmanj 20 K osebnega ali 10 kron
reelnega davka.

Volilecem priporočamo, naj se potrudijo ta-
kaj in pogledajo v volilni imenik, ako so vpi-
sani ali ne. Kdor ni vpisan ali je napačno vpi-
san ali ima napačno hišno številko, naj reklami-
ra. Vsak dobi vsa potrebna navodila v na-
ših reklamacijskih zgoraj navedenih uradih.

28. t. m. ob 2. popoldne poteče reklama-
cijska doba. Kdor se še ni, naj se torej prepriča
tako, ako je vpisan in ako ni, naj reklamira.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarja«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

40 letni uspeh,

ki ga potrjujejo na
tisoče priznanj.

**Želodčna
inktura**

lekarnarja Piccolija v Ljubljani

krepi želodec, pospešuje prebavo in je
odvajalna. 1 stekleničica velja 20 vin.

Naročila spre-
jema lekarna
G. Piccoli, Ljubljana.

„Zdravnik želodca“

Je edina posebnost želodč-
nega likerja iz zdravilnih
rastlin, kateri izbrano vpliva
proti slabosti v želodcu ter
ga radi tega v nobeni družini ne bi smelo manjkati.

Učiteljska tiskarna

Ljubljana, Francičkanska ul. 8

Tiskovine za šole, župan-
stva in urade. Najmoder-
nejše plakate in vabila za
shode in veselice.

Letne zaključke

za društva.

Najmodernejša uredba za ti-
skanje listov, knjig, brošur,
muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

Maksim Gorkij

„Mati“.

Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je
izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, ka-
kor tudi v založbi »Zarja« v Ljubljani, ki je
knjigo založila in izdala.

Radioaktivno termalno kopališče

Toplice na Kranjskem

Sezija od 1. maja do 1. oktobra.

Postaja dolenske železnice Strazha-Toplice. Akuratov vrelec 38°C, ki daje vsaki dan čez 30.000 litrov radioaktivne
termalne vode. Zdravljenje s pitjem in kopanjem; izredno uspešno proti putiki, revmi, neuralgiji (trganju), ženskim
bolezni in drugim. Velika kopališča, posebne in močvirne kopeli. Elektroterapija in masaža. Ravateljstvo;
Kopališki zdravnik dr. Konstantin Konvalinka. Zdravo podnebje. Gozdna okolica. Bogato opremljene sobe. Iz-
borne in cene restavracije. Prospekte in pojasnila daje brezplačno kopališka uprava.

Občno konsumno društvo v Idriji

naznanja s tem, da je v svoji seji dne 9. svečana 1913 sklenilo, da se hranilne vloge članom

obrestujejo od 1. januarja 1913 naprej po 5 odstotkov.

Kredit do 30 dni je obresti prost. Čez 30 dni do 6 mesecev se imajo računati obresti po 6 odstotkov.
Od kredita nad 6 mesecev pa po 7 odstotkov in sicer že od 30 dni naprej.

Hranilne vloge sprejema društvo vsak dan med uradnimi urami od 8. zjutraj do 12. dopoldne ter
od 2. popoldne do 6. zvečer. — Odpovedni rok so pri društvu najprimernejši in varnost vlog
najboljša. Hraniti za varnost garantira premoženjska in blagovna vrednost. Vsak član najlažje zaupa
svoje prihranke svojemu zavodu.

Načelstvo.

Ivan Jax in sin, Ljubljana

Dunajska cesta šte. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih točakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Starkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Subić, Miklošičeva cesta.
Senk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Sveteč, Zaloška cesta.
Sešark, Selenburgova ulica.
Suhadole Anton, Zelena jama 5

Dolenec, Prešernova ulica
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, dovška ulica.
Wisiak, Gospodska ulica.
Kleinstejn, Jurčičev trg.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilsnerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Šiška
Likar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta.

„SLAVIJA“

VZAJEMNO ZAVAROVALNA BANKA V PRAGI,

ki je največji slovanski zavarovalni zavod v Avstriji, se najtopleje
priporoča ter vabi p. n. slovensko občinstvo, da sklepa zavarovalne
preskrbljenosti za starost, za slučaj smrti roditeljev, za doto otrokom, so najcenejši. Ona razdeljuje ves čist dobiček svojim članom. Življenske police banke „Slavije“ so ne-
izpodbijne in nezapadle. Gmotno podpira banka „Slavija“ narodna društva in organizacije, prispeva k narodnim dobrodelnim namenom in stremi za izboljšanjem in o-
smosvojitvijo narodnega gospodarstva. Ogromni rezervni fond nad K 88 milijonov jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življen-
skega oddelka K 2.733.740-70 Kapital in škod pa je do sedaj izplačala K 128.257.695-77. Vsa pojasnila daje ter cenike in razkazila razpoložljiva drage volje in poštine prosto

GENERALNI ZASTOP „SLAVIJE“ VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.